

บทบาทพระสงฆ์กับการสร้างความสมานฉันท์ตามโครงการหมู่บ้าน

รักษาศีล 5 อำเภอโนนไทย จังหวัดนครราชสีมา*

ROLES OF MONKS AND RECONCILIATION UNDER THE FIVE PRECEPTS VILLAGE PROJECT, NON THAI DISTRICT OF NAKHON RATCHASIMA PROVINCE

พระมหามานะ กิตติภโท (เรืองบุญ)¹, พระสมุห์ธงชัย สุนทรจาโร² และ สุริยะ มารธรรม³

Phramaha Mana Kittibhido (Rueangbun)¹, Phrasamuh Thongchai Sundarācāro² and Suriya Matham³

¹⁻³มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครราชสีมา

¹⁻³Mahachulalongkornrajavidyalaya University. Nakhon Ratchasima Campus, Thailand

Corresponding author E-mail: neung1976@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1. เพื่อศึกษาระดับบทบาท 2. เพื่อศึกษาเปรียบเทียบ 3. เพื่อนำเสนอแนวทางการส่งเสริมบทบาทพระสงฆ์กับการสร้างความสมานฉันท์ตามโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 อำเภอโนนไทย จังหวัดนครราชสีมา ระเบียบวิธีวิจัยเป็นแบบผสมวิธี ระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณ ใช้แบบสอบถาม ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.994 จากกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ พระสงฆ์อำเภอโนนไทย จำนวน 196 รูป วิเคราะห์ข้อมูลโดยสถิติ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ และการวิจัยเชิงคุณภาพ สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 10 รูปหรือคน วิเคราะห์เนื้อหาเชิงพรรณนา

ผลการวิจัยพบว่า 1. บทบาทพระสงฆ์กับการสร้างความสมานฉันท์ตามโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 อำเภอโนนไทย จังหวัดนครราชสีมา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ =3.58, S.D.=1.21) เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า อยู่ในระดับมาก 1 ด้าน และอยู่ในระดับปานกลาง 3 ด้าน 2. ผลการทดสอบสมมติฐานการวิจัย พบว่า พระสงฆ์ที่มี อายุ พรรษา วุฒิการศึกษา นักรธรรม และวุฒิการศึกษาสามัญ แตกต่างกัน มีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธ

* Received 10 April 2024; Revised 24 April 2024; Accepted 29 April 2024

สมมติฐานที่ตั้งไว้ 3. แนวทางการส่งเสริมบทบาทพระสงฆ์กับการสร้างความสมานฉันท์ตามโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 มีการพูดคุยปัญหาและความขัดแย้งโดยเว้นจากอคติ 4 ยอมรับฟังปัญหาและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับปัญหาความขัดแย้งที่เกิดขึ้น จัดกิจกรรมเพื่อสร้างความปรองดองในชุมชน การฝึกอาชีพเพิ่มรายได้ ลดรายจ่าย และมีการทำบุญชื้อครัวเรือน การอบรมยาเสพติดให้โทษแก่เด็กเยาวชนคนในชุมชน ให้ห่างไกลยาเสพติดและอบายมุข จัดตั้งศูนย์ช่วยเหลือผู้ประสบภัยในวัด การจัดกิจกรรมส่งเสริมวัฒนธรรมและประเพณีไทยภายในชุมชน

คำสำคัญ: ความสมานฉันท์, หมู่บ้านรักษาศีล 5, พระสงฆ์

Abstract

The objectives of this research are 1. to study role levels 2. to conduct a comparative study 3. To present guidelines for promoting the role of monks and creating reconciliation according to the Village Keeping the 5 Precepts Project, Non-Thai District, Nakhon Ratchasima Province. The research method is a combined method. During the quantitative research, a questionnaire was used. The confidence value was 0.994 from the sample group including There were 196 monks in Non-Thai District. Data were analyzed using statistics, frequency, percentage, mean, standard deviation, and correlation coefficient. and qualitative research Interviews with 10 key informants or people were analyzed descriptively.

The results of the research found that: 1. The role of monks in creating reconciliation according to the Village Keeping the 5 Precepts Project, Non-Thai District, Nakhon Ratchasima Province. Overall, it was at a high level ($\bar{X}$ = 3.58, S.D.=1.21) When considering each aspect, it was found that It is at a high level in 1 aspect and is at a moderate level.3 aspects 2. The results of testing the research hypothesis found that monks with age, Lent, and Dhamma education and general education qualifications are different and have different opinions Therefore, the hypothesis was rejected. 3. Guidelines for promoting the role of

monks and creating reconciliation according to the village project keeping the 5 precepts, having discussions about problems and conflicts without bias.

4. Accepting listening to problems and suggestions regarding conflict problems. that happened Organize activities to create harmony in the community Vocational training increases income, reduces expenses, and provides household accounting. Drug training for children and youth in the community Keep away from drugs and vices. Establish a disaster relief center in the temple. Organizing activities to promote Thai culture and traditions within the community.

Keywords: Reconciliation, Village keeping the 5 precepts, Monks

บทนำ

พระพุทธศาสนาได้เข้ามาเผยแผ่ในประเทศไทยนับตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน พระสงฆ์ทำหน้าที่ช่วยเหลือสงเคราะห์สังคมในด้านต่าง ๆ พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พุทธศักราช 2505 แก้ไขเพิ่มเติม พุทธศักราช 2535 ได้บัญญัติศาสนกิจเร่งด่วนของวัดและพระสงฆ์ไว้ 6 ด้าน คือ ด้านการปกครอง ด้านการศาสนศึกษา ด้านการเผยแผ่ ด้านการสาธารณูปการ ด้านการศึกษา สงเคราะห์ และด้านการสาธารณสงเคราะห์การช่วยเหลือสงเคราะห์สังคมชาวโลกด้วยธรรมะ และชาวโลกก็ให้การอุปถัมภ์พระสงฆ์สาวกด้วยปัจจัย 4 เรื่อยมา (ชาญชัย ฮวดศรี, 2555) พระสงฆ์จึงมีบทบาทในการพัฒนาสังคมอยู่ตลอด นับตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน บทบาทของพระสงฆ์จึงมิได้มีเฉพาะเรื่องการอบรมสั่งสอนศีลธรรม การศาสนธรรม และการปฏิบัติธรรม เท่านั้น (พระธรรมปริยัติโสภณ, 2548) พระสงฆ์ยังมีบทบาทในการช่วยเหลือประชาชนและสังคม ในด้านวัตถุสิ่งของ เครื่องอุปโภคบริโภค และการช่วยแก้ปัญหาชีวิตของประชาชนในสังคม โดยเฉพาะบทบาทของพระสงฆ์ด้านการอบรมพัฒนาด้านศีลธรรม ได้แก่ การอบรมสั่งสอนประชาชนให้ตั้งมั่นอยู่ในศีลธรรม ให้รู้จักละเว้นสิ่งที่เป็นอกุศล ให้รู้จักประพฤติปฏิบัติสิ่งที่ดีกุศล และให้รู้จักเจริญสมาธิภาวนาถือปฏิบัติธรรม เพื่อการอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างสงบสุข และเพื่อความพ้นทุกข์ (พระมหาโยธิน โยธโก, 2560) บทบาทของพระสงฆ์ที่จะทำให้ประชาชนมีความสุขทั้งทางกายและทางจิตใจ ประชาชนสามารถอยู่ร่วมกันในสังคมได้อย่างสงบสุข มีความสมานฉันท์ มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ และช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกัน บทบาทของพระสงฆ์

ในการพัฒนาส่งเสริมคุณภาพชีวิตของประชาชนในสังคมได้มีความเปลี่ยนแปลงไปตามสภาพสังคม จากที่พระสงฆ์เคยมีบทบาทเป็นผู้นำในด้านจิตใจและการให้ความรู้ทางด้านศีลธรรมหลักธรรมคำสอนแล้ว ปัจจุบันพระสงฆ์ยังต้องมีบทบาทเป็นผู้ระดมทุนทรัพย์เพื่อใช้ในการพัฒนาส่งเสริมศาสนกิจของคณะสงฆ์โดยตรงจากประชาชน หน่วยงานราชการระดับตำบล ระดับอำเภอ ระดับจังหวัด หน่วยงานเอกชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ให้เข้ามามีส่วนร่วมในการส่งเสริมพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในสังคม (อมรรัตน์ เอี่ยมสะอาด และคณะ, 2566)

เมื่อสังคมชาวไทยได้มีการพัฒนาเปลี่ยนแปลงทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ซึ่งเป็นการเปลี่ยนแปลงทางด้านวัตถุไปอย่างรวดเร็ว ยุคที่มีการเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจ การเมือง และสังคม พระสงฆ์จึงมีความจำเป็นที่จะต้องเพิ่มบทบาทของตนเองให้มากขึ้น เพื่อพัฒนาทางด้านจิตใจให้กับประชาชนในชุมชน (ชาญชัย ฮวดศรี, 2555) ทั้งนี้ผู้นำประเทศไทยในยุคปัจจุบัน ได้ตระหนักและให้ความสำคัญในหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา โดยการน้อมนำพระดำริของ สมเด็จพระมหาธีรราชเจ้ามหารัชมังคลาจารย์ (ช่วง วรปุญโญ) ผู้ปฏิบัติหน้าที่แทนสมเด็จพระสังฆราช จัดทำ “โครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5: ชาวประชาเป็นสุข” เพื่อให้เด็ก เยาวชน และประชาชนชาวไทยได้ตระหนักถึงการรักษาศีล 5 และเพื่อความสุขของตนเอง ครอบครัว สังคม และประเทศชาติ ซึ่งนับว่าเป็นแนวทางการสร้างความสมานฉันท์อย่างมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน ปัจจุบันนี้โครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 เข้าสู่ระยะที่ 3 จะเน้นคุณภาพในการดำเนินงานใน 3 เรื่องคือ 1) สามารถที่จะนำหลักศีล 5 มาส่งเสริมคุณภาพในการดำเนินชีวิตได้ 2) สามารถที่จะนำไปส่งเสริมในวิถีการดำเนินชีวิตของคนไทยได้ และ 3) สามารถที่จะนำไปส่งเสริมให้เกิดการดำเนินงานหน่วยอบรมประจำตำบล (อ.ป.ต.) แม้ว่า “โครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5” จะสิ้นสุดไปเมื่อปี พ.ศ. 2560 แล้วก็ตาม แต่ด้วยมติของมหาเถรสมาคม (มส.) การดำเนินงานตามโครงการนี้จึงดำเนินงานมาอย่างต่อเนื่อง ซึ่งชี้ให้เห็นว่า “โครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5” เป็นโครงการที่ก่อให้เกิดความสุขของตนเอง ครอบครัว สังคมและประเทศชาติ ซึ่งนับว่าเป็นแนวทางการสร้างความสมานฉันท์อย่างมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน (พระครูสันติวิจิตรกิจ, 2560)

เมื่อสังคมไทยเกิดปัญหามากมายในเรื่องการเมือง เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรมต่าง ๆ ทำให้ความเลื่อมล้ำของคนในสังคม ไม่ว่าจะเป็นปัญหาครอบครัว ปัญหาสังคมปัญหาการเมือง ปัญหาการพนัน และปัญหายาเสพติด ที่ทุกสังคมย่อมหลีกเลี่ยงไม่ได้ ความเลื่อมล้ำของ

รายได้ที่ก่อให้เกิดช่องว่างระหว่างระยะห่างของคนจนกับคนรวยมากขึ้น และเกิดความขัดแย้งทางสังคม เช่น แนวคิดทางการเมืองที่แตกต่างกัน ทำให้เกิดความไม่สงบ มีความพยายามแก้ไขปัญหที่เกิดขึ้นและสร้างความปรองดองสมานฉันท์ เพื่อมุ่งหวังที่จะก้าวผ่านวิกฤตการณ์ที่เกิดขึ้นจนสามารถนำไปสู่สังคมที่มีสันติภาพ ประชาชนอยู่ร่วมกันได้อย่างสันติสุข (พระครูสันติวัชรกิจ (วิโมกข์), 2560) เพื่อสังคมความปรองดองโครงการสร้างความปรองดองสมานฉันท์โดยใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา "หมู่บ้านรักษาศีล 5" เป็นนโยบายสำคัญที่ดำริให้กับคณะสงฆ์ทุกจังหวัด และสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติได้ร่วมในการนำหลักของศีล 5 ให้เข้าถึงประชาชนทุกระดับครอบคลุมทุกพื้นที่ โดยให้จัดทำในรูปของโครงการสร้างความปรองดองสมานฉันท์โดยใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา "หมู่บ้านรักษาศีล 5" เพื่อถวายเป็นพระราชกุศลแด่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ เพื่อสร้างความสามัคคีปรองดองและประโยชน์สุขของประชาชน และเพื่อให้ประชาชนมีคุณภาพชีวิตที่ดีโดยยึดมั่นตามคำสอนทางพระพุทธศาสนา อันจะส่งผลให้ประเทศชาติมีความสงบร่มเย็น (พระมหากฤษฎา กิตติโสภโณ (แช่หลี่), 2558)

จากความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยให้ความสนใจที่จะศึกษาบทบาทพระสงฆ์กับการสร้างความสมานฉันท์ตามโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 อำเภอโนนไทยจังหวัดนครราชสีมา เพื่อใช้เป็นข้อมูลในการวางแผนและพัฒนาการมีบทบาทของพระสงฆ์ให้ได้ประโยชน์และมีประสิทธิภาพอย่างสูงสุด ทั้งยังเป็นการวางแผนการพัฒนาบทบาทของพระสงฆ์ในการลดความขัดแย้งและสร้างความสมานฉันท์ในพื้นที่อื่น ๆ ต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับความคิดเห็นบทบาทพระสงฆ์กับการสร้างความสมานฉันท์ตามโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 อำเภอโนนไทย จังหวัดนครราชสีมา
2. เพื่อศึกษาผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อบทบาทพระสงฆ์กับการสร้างความสมานฉันท์ตามโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 อำเภอโนนไทย จังหวัดนครราชสีมา โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล
3. เพื่อศึกษาแนวทางบทบาทพระสงฆ์กับการสร้างความสมานฉันท์ตามโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 อำเภอโนนไทย จังหวัดนครราชสีมา

สมมติฐานการวิจัย

1. พระสงฆ์ที่มี อายุ ต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการสร้างความสมานฉันท์ตามโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 ในอำเภอโนนไทย จังหวัดนครราชสีมา แตกต่างกัน
2. พระสงฆ์ที่มี พรรษา ต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการสร้างความสมานฉันท์ตามโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 ในอำเภอโนนไทย จังหวัดนครราชสีมา แตกต่างกัน
3. พระสงฆ์ที่มี วุฒิการศึกษานักธรรม ต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการสร้างความสมานฉันท์ตามโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 ในอำเภอโนนไทย จังหวัดนครราชสีมา แตกต่างกัน
4. พระสงฆ์ที่มี วุฒิการศึกษาสามัญ ต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการสร้างความสมานฉันท์ตามโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 ในอำเภอโนนไทย จังหวัดนครราชสีมา แตกต่างกัน

วิธีดำเนินการวิจัย

รูปแบบการวิจัย

งานวิจัยแบบผสมผสานวิธี (Mixed Methods Research) ซึ่งเป็นการผสมผสานวิธีระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และเชิงคุณภาพ (Qualitative Research)

การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research)

1. ประชากรเป้าหมาย

ประชากร ได้แก่ พระสงฆ์ ในเขตพื้นที่อำเภอห้วยแถลง จังหวัดนครราชสีมา จำนวน 385 รูป (สำนักงานเจ้าคณะอำเภอโนนไทย, 2566)

2. กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ พระสงฆ์ ในเขตพื้นที่อำเภอห้วยแถลง จังหวัดนครราชสีมา จำนวน 196 รูป (สำนักงานเจ้าคณะอำเภอโนนไทย, 2566)

2.1 การกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่าง

ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการกำหนดขนาดตัวอย่างในการวิจัย ทำการสุ่มจากกลุ่มประชากร โดยใช้สูตรของ ทาโร่ ยามาเน่ (Yamane, 1973)

$$n = \frac{N}{1 + N(e)^2}$$

โดย N = จำนวนประชากรทั้งหมด
 e = ความคลาดเคลื่อนที่ยอมรับได้ (นิยมใช้ 0.05)
 n = จำนวนกลุ่มตัวอย่าง
 เมื่อแทนค่าสูตรข้างต้นจะได้

$$n = \frac{385}{1 + 385(0.05)^2}$$

$$= 196.17 \text{ รูป}$$

ดังนั้น ขนาดของกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้เท่ากับ 196 รูป ผู้วิจัยจึงนำมาคำนวณตามสัดส่วนที่เหมาะสมของประชากรแต่ละตำบล โดยใช้เทคนิคการสุ่มตัวอย่างแบบกลุ่มหลายชั้น ประกอบด้วยการสุ่มแบบกลุ่มหรือการสุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิ

3. การกำหนดวิธีการเก็บและรวบรวมข้อมูล

3.1 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ เป็นแบบสอบถาม (Questionnaire) ผู้วิจัยได้สร้างขึ้นโดยศึกษาจากเอกสาร หนังสือ ตำรา วารสาร สิ่งพิมพ์ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะประเด็นศึกษาเกี่ยวกับบทบาทพระสงฆ์กับการสร้างความสมานฉันท์ตามโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 อำเภอโนนไทย จังหวัดนครราชสีมา ได้แก่ 1. การวิเคราะห์ความตรงเชิงเนื้อหา (Contents Validity) โดยการหาค่าดัชนีความสอดคล้องของประเด็นคำถามการวิจัยกับวัตถุประสงค์ของการวิจัยในรูปแบบของเทคนิคการวิเคราะห์ IOC (Index of Congruence) โดยผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบไม่น้อยกว่า 5 ท่าน ได้ผลการหาค่า IOC เท่ากับ 1.00 ทุกข้อ 2. การหาค่าความเที่ยง (Reliability) นำแบบสอบถามที่ได้ไปปรับปรุงจากขั้นตอนการหาค่า IOC แล้วไปแจกให้กลุ่มตัวอย่างที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างของงานวิจัยหรือพื้นที่ในการวิจัย จำนวน 30 ชุด ใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติได้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา ของความเชื่อมั่นแบบสอบถาม (Try out) ทั้งฉบับเท่ากับ 0.994

3.2 วิธีการเก็บและรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการจัดเก็บข้อมูลเชิงปริมาณตามขั้นตอนดังต่อไปนี้

1) จัดเตรียมเครื่องมือตามจำนวนกลุ่มตัวอย่างโดยใช้แบบสอบถาม ตามจำนวนกลุ่มตัวอย่างที่ต้องการแจกแบบสอบถาม

2) ผู้วิจัยเสนอติดต่อขอหนังสือจากหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครราชสีมา เพื่อขออนุญาตและขอความร่วมมือถึงเจ้าคณะตำบล ที่เป็นกลุ่มตัวอย่างเพื่อเข้าแจกแบบสอบถาม (Questionnaire)

3) ตรวจสอบความสมบูรณ์ครบถ้วนของแบบสอบถาม (Questionnaire) ที่รับกลับมาก่อนนำไปวิเคราะห์ข้อมูลตามวิธีการทางสังคมศาสตร์

3.3 การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ข้อมูลที่ได้ทั้งหมดไปทำการตรวจสอบความถูกต้อง การลงรหัส และประมวลผลข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสังคมศาสตร์เพื่อทำการคำนวณค่าสถิติต่าง ๆ ที่ใช้ในการวิเคราะห์การนำเสนอและสรุปผลการวิจัย โดย 1) สถิติพรรณนา (Descriptive Statistics) ได้แก่ สถิติ ค่าร้อยละ ค่าความถี่ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 2) สถิติอนุมาน (Inferential Statistics) ได้แก่ การทดสอบค่าที (t-test) การทดสอบค่าเอฟ (f-test) การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One Way ANOVA) ในกรณีตัวแปรต้นตั้งแต่สามกลุ่มขึ้นไป เมื่อพบว่ามีความแตกต่างจะทำการเปรียบเทียบความแตกต่างค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ด้วยวิธีผลต่างเป็นสำคัญน้อยที่สุด (Least Significant Difference: LSD.) (สิน พันธุ์พินิจ, 2557)

การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research)

1. ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญด้านการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ในการวิจัยครั้งนี้ใช้การสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจงกับผู้ทรงคุณวุฒิที่เป็นผู้เชี่ยวชาญด้านต่าง ๆ ที่เป็นผู้มีความเกี่ยวข้องกับการวิจัย จำนวน 10 รูปหรือคน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเชิงคุณภาพ ได้แก่ แบบสัมภาษณ์เชิงลึกแบบกึ่งมีโครงสร้าง (Semi-Structured Interview Form) โดยสัมภาษณ์เกี่ยวกับบทบาทพระสงฆ์กับการสร้างความสมานฉันท์ตามโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 อำเภอโนนไทย จังหวัดนครราชสีมา

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลมีขั้นตอน ดังนี้

3.1 ขอนหนังสือจากหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครราชสีมา ถึงผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการให้สัมภาษณ์

3.2 ทำการนัดวัน เวลาและสถานที่กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) และดำเนินการสัมภาษณ์ตามวัน เวลา และสถานที่ที่กำหนดไว้ จนครบทุกประเด็นโดยขออนุญาติใช้วิธีการจดบันทึกและการบันทึกเสียงประกอบการสัมภาษณ์

3.3 นำข้อมูลดิบที่ได้มารวบรวมเพื่อวิเคราะห์โดยวิธีการที่เหมาะสมและนำเสนอต่อไป

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์โดยวิธีการ ดังนี้

4.1 นำข้อมูลที่ได้จากสัมภาษณ์มาถอดเสียงและบันทึกเป็นข้อความ จำแนกเป็นประเด็นแล้วเรียบเรียงเฉพาะประเด็นที่เกี่ยวข้องกับวัตถุประสงค์การวิจัย

4.2 วิเคราะห์คำสัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลสำคัญตามวัตถุประสงค์การวิจัย โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis Technique) ประกอบบริบท (Context)

4.3 สังเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์การวิจัยและนำเสนอต่อไป

ผลการวิจัย

ผู้วิจัยได้นำผลการวิเคราะห์ข้อมูลระดับความคิดเห็นของบทบาทพระสงฆ์กับการสร้างความสมานฉันท์ตามโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 อำเภอโนนไทย จังหวัดนครราชสีมา ตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1. ข้อที่ 2. และข้อที่ 3 ตามลำดับดังนี้

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ที่ 1

ตารางที่ 1 ระดับความคิดเห็นของบทบาทพระสงฆ์กับการสร้างความสมานฉันท์ตามโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 อำเภอโนนไทย จังหวัดนครราชสีมาโดยภาพรวม

บทบาทพระสงฆ์กับการสร้างความสมานฉันท์ตาม โครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 อำเภอโนนไทย จังหวัด นครราชสีมา	ระดับความคิดเห็น		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1) ด้านเสริมสร้างความสมานฉันท์	3.30	1.21	ปานกลาง
2) ด้านลดปัญหาความขัดแย้ง	3.58	1.18	มาก
3) ด้านสร้างความมั่นคง	3.47	1.20	ปานกลาง
4) ด้านความปลอดภัย	3.46	1.18	ปานกลาง
โดยภาพรวม	3.58	1.21	มาก

จากตารางที่ 1 พบว่า บทบาทพระสงฆ์กับการสร้างความสมานฉันท์ตามโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 อำเภอโนนไทย จังหวัดนครราชสีมา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.58$, S.D.=1.21) เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า อยู่ในระดับมาก 1 ด้าน และอยู่ในระดับปานกลาง 3 ด้าน

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ที่ 2

ตารางที่ 2 การวิจัยความสัมพันธ์ระหว่างการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศกับการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ในอำเภอยัญแสง จังหวัดนครราชสีมา

สมมติฐานที่	ผลการศึกษา		F	Sig.
	ยอมรับ	ปฏิเสธ		
1. พระสงฆ์ที่มี อายุ ต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการสร้างความสมานฉันท์ตามโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 ในอำเภอโนนไทย จังหวัดนครราชสีมา ไม่แตกต่างกัน	✓		0.929	0.428
2. พระสงฆ์ที่มี พรรษา ต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการสร้างความสมานฉันท์ตามโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 ในอำเภอโนนไทย จังหวัดนครราชสีมา ไม่แตกต่างกัน	✓		1.414	0.240
3. พระสงฆ์ที่มี วุฒิการศึกษานักธรรม ต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการสร้างความสมานฉันท์ตามโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 ในอำเภอโนนไทย จังหวัดนครราชสีมา ไม่แตกต่างกัน	✓		2.116	0.100
4. พระสงฆ์ที่มี วุฒิการศึกษาสามัญ ต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการสร้างความสมานฉันท์ตามโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 ในอำเภอโนนไทย จังหวัดนครราชสีมา ไม่แตกต่างกัน	✓		0.661	0.577

จากตารางที่ 2 ผลการทดสอบสมมติฐานการวิจัย พบว่า พระสงฆ์ที่มี อายุต่างกัน พรรษาต่างกัน วุฒิการศึกษานักธรรมต่างกัน และวุฒิการศึกษาสามัญแตกต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับบทบาทพระสงฆ์กับการสร้างความสมานฉันท์ตามโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 ในอำเภอโนนไทย จังหวัดนครราชสีมา ไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้

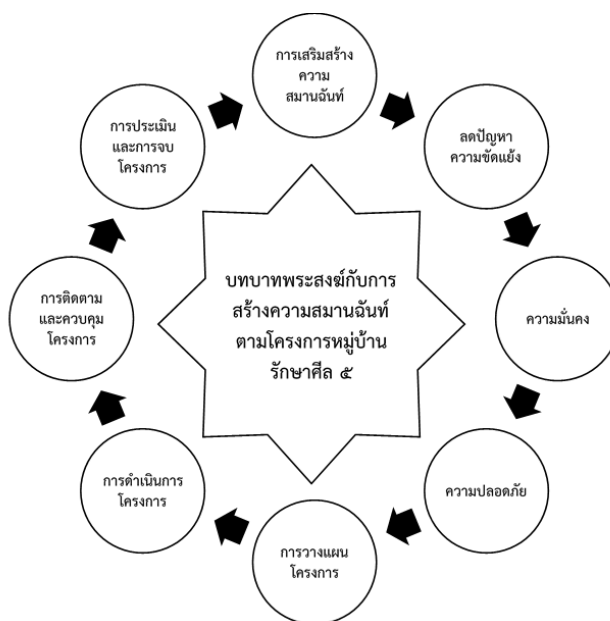
ผลการวิเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ที่ 3 พบว่า แนวทางบทบาทพระสงฆ์กับการสร้างความสมานฉันท์ตามโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 อำเภอโนนไทย จังหวัดนครราชสีมา 1) ด้านเสริมสร้างความสมานฉันท์ มีการพูดคุยปัญหาและความขัดแย้ง โดยเว้นจากอคติ 4 ยอมรับฟังความคิดเห็น ปัญหา และข้อเสนอแนะ 2) ด้านลดปัญหาความขัดแย้ง เปิดโอกาสให้แสดงความคิดเห็นในเรื่องที่ไม่เห็นด้วย มีคนกลางเป็นที่ยอมรับไกล่เกลี่ยปัญหาความขัดแย้ง 3) ด้านสร้างความมั่นคง มีการจัดโครงการฝึกอบรมให้แก่นักในชุมชน เพื่อเพิ่มรายได้ ลดรายจ่าย และการทำบัญชีครัวเรือน จัดอบรมเยาวชนและคนในชุมชนรู้เท่าทันโทษภัยของยาเสพติด 4) ด้านความปลอดภัย จัดกิจกรรมลด ละ เลิกอบายมุขและสิ่งเสพติด เพื่อให้คนในชุมชนห่างไกลยาเสพติดและอบายมุข ใช้พื้นที่วัดเป็นพักอาศัยสำหรับผู้ที่ยากไร้ ส่งเสริมกิจกรรมวัฒนธรรมและประเพณีไทยภายในชุมชน

อภิปรายผล

1. บทบาทพระสงฆ์กับการสร้างความสมานฉันท์ตามโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 อำเภอโนนไทย จังหวัดนครราชสีมา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.58$, $S.D.=1.21$) เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า อยู่ในระดับมาก 1 ด้าน และอยู่ในระดับปานกลาง 3 ด้าน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระเทพสิงหราชจารย์ (2561) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนากลไกการขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 ของคณะสงฆ์จังหวัดเชียงใหม่” ผลการวิจัยพบว่า ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับกลไกและกระบวนการการขับเคลื่อน โครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 ของคณะสงฆ์จังหวัดเชียงใหม่ การบริหารด้านผู้ปฏิบัติงานในภาพรวม ($\bar{X}=3.91$) ซึ่งอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อคำถาม จะพบว่าอยู่ในระดับมากทุกข้อ และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระมหาพงษ์ศักดิ์ รตนญาโณ (2561) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การบริหารจัดการโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 ของคณะสงฆ์ อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี” ผลการวิจัยพบว่า พระสงฆ์มีความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการโครงการหมู่บ้าน รักษา ศีล 5 ของคณะสงฆ์ อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.67$, $S.D.=0.617$) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน

2. พระสงฆ์ที่มี อายุต่างกัน พรรษาต่างกัน วุฒิการศึกษานักธรรมต่างกัน และวุฒิ การศึกษาสามัญแตกต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับบทบาทพระสงฆ์กับการสร้างความสมานฉันท์ ตามโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 ในอำเภอโนนไทย จังหวัดนครราชสีมา ไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธ สมมติฐานที่ตั้งไว้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระครูวิสุทธิสรคุณ (2555) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “บทบาทพระสงฆ์ที่มีต่อการสอนคุณธรรมจริยธรรมในโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายในอำเภอบางแพ จังหวัดราชบุรี” ผลการศึกษาพบว่า เปรียบเทียบความคิดเห็นของครู และนักเรียนที่มีต่อบทบาท ของพระสงฆ์ในการสอนคุณธรรม จริยธรรมของพระสงฆ์ในโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายในอำเภอบางแพ จังหวัดราชบุรี โดยจำแนกตามสถานภาพ เพศ อายุ และการศึกษา ไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่เป็นตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระใบฎีกาไพศาล กมพูสิริ (2556) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “บทบาทพระสงฆ์ที่มีต่อการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของเยาวชน ในจังหวัดนครปฐม” ผลการวิจัยพบว่า บทบาทพระสงฆ์ที่มีต่อการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมของเยาวชน ในจังหวัดนครปฐม พบว่า ผลการทดสอบสมมติฐานโดยการวิเคราะห์ความแตกต่างตัวแปรพบว่า เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพผู้ปกครอง และระดับผลการเรียน มีผลให้ ความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อบทบาทพระสงฆ์ที่มีต่อการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของเยาวชน ในจังหวัดนครปฐม ไม่แตกต่างกัน จึงเป็นการปฏิเสธสมมติฐานการวิจัยที่ตั้งไว้

องค์ความรู้ใหม่

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ใหม่

องค์ความรู้ที่ได้สังเคราะห์จากการวิจัยแสดงให้เห็นถึง บทบาทพระสงฆ์กับการสร้างความสมานฉันท์ตามโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 อำเภอโนนไทย จังหวัดนครราชสีมา ดังนี้

1) ด้านสร้างความสมานฉันท์ ต้องมีการเสวนา พูดคุย เพื่อวิเคราะห์ปัญหาและความขัดแย้ง โดยมุ่งเน้นการสร้างความเข้าใจ ความไว้วางใจ ความเสมอภาค และความยุติธรรม โดยต้องเน้นหรือจัดการกับอารมณ์และความรู้สึกของคน ให้เว้นจากอคติ 4 ยอมรับฟังความคิดเห็น ปัญหา และข้อเสนอแนะ จากผู้ที่ประสบปัญหาอย่างเสมอภาคและยุติธรรม เพื่อให้เห็นพ้องร่วมกันจากทุกฝ่ายที่มีส่วนเกี่ยวข้อง เพื่อแก้ปัญหาให้หมดสิ้น การพูดคุยและการทำความเข้าใจเป็นสำคัญในการนำไปสู่การเสริมสร้างความสมานฉันท์อย่างแท้จริง

2) ด้านลดปัญหาความขัดแย้ง การลดปัญหาความขัดแย้ง ต้องมีการพูดคุย รับฟังความคิดเห็นและข้อเสนอแนะของผู้อื่น เพื่อหาสาเหตุของปัญหาความขัดแย้งและหลีกเลี่ยงการเข้าใจผิด โดยไม่ยึดติดกับอารมณ์และความคิดเห็นของตัวเองเป็นใหญ่ ควรมีความยืดหยุ่น เปิดโอกาสให้ผู้อื่นได้แสดงอารมณ์ความรู้สึกในเรื่องที่ไม่เห็นด้วย หรือมีคนกลางที่ทั้งสองฝ่าย

ยอมรับเป็นผู้ไกล่เกลี่ยปัญหาความขัดแย้งที่เกิดขึ้น เพื่อนำไปสู่การลดปัญหาความขัดแย้ง โดยไม่คิดเอนเอียงเข้าข้างฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง และเพื่อป้องกันไม่ให้เกิดปัญหาความขัดแย้งซ้ำขึ้นมาอีก

3) ด้านสร้างความมั่นคง ควรให้มีการจัดกิจกรรมทางพระพุทธศาสนา เช่น โครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 เพื่อให้คนในชุมชนได้ตระหนักและยึดมั่นในศีล 5 จัดโครงการฝึกอาชีพให้แก่คนในชุมชน เพื่อนำผลผลิตมาแปรรูปสร้างรายได้ จัดกิจกรรมการตั้งกองทุนชุมชน เพื่อเพิ่มรายได้ ลดรายจ่าย และการทำบุญชีครัวเรือน จัดกิจกรรมด้านยาเสพติด เพื่อให้เยาวชนและคนในชุมชนรู้เท่าทันโทษภัยของยาเสพติด จัดกิจกรรมส่งเสริมครอบครัว เพื่อลดช่องว่างระหว่างคนในครอบครัว และเพื่อการสร้างปฏิสัมพันธ์ที่ดีให้กับคนในครอบครัว จัดโครงการรดน้ำเข้าพรรษา เพื่อคนภายในชุมชนลด ละ เลิก เหล้าให้ได้เด็ดขาด

4) ด้านความปลอดภัย ความปลอดภัยควรจัดทำโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 เพื่อให้ทุกคนตระหนักในการรักษา จัดกิจกรรมลด ละ เลิกอบายมุขและสิ่งเสพติด เพื่อให้คนในชุมชนห่างไกลยาเสพติดและอบายมุข จัดกิจกรรมด้านสัมมาอาชีพ เพื่อให้คนในชุมชนมีอาชีพและสามารถสร้างรายได้ให้กับตนเองและชุมชนจัดตั้งศูนย์ช่วยเหลือผู้ประสบภัยในวัด เพื่อใช้พื้นที่วัดเป็นพักอาศัยสำหรับผู้ประสบภัย จัดกิจกรรมด้านศึกษาสงเคราะห์ เพื่อให้ทุกคนมีสิทธิได้รับการศึกษาอย่างเสมอภาค จัดกิจกรรมวัฒนธรรมและประเพณีไทยภายในชุมชน เพื่อให้ทุกคนรุ่นใหม่ได้รู้จักอนุรักษ์วัฒนธรรมและประเพณีท้องถิ่น

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การสร้างความสมานฉันท์ต้องมีการพูดคุยปัญหาและความขัดแย้ง ยอมรับฟังความคิดเห็น ปัญหาและข้อเสนอแนะ อย่างเสมอภาคและยุติธรรม เพื่อแก้ปัญหาให้หมดสิ้น ลดปัญหาความขัดแย้ง หาสาเหตุของปัญหาความขัดแย้งและหลีกเลี่ยงการเข้าใจผิด โดยไม่คิดลำเอียงเข้าข้างฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง และป้องกันไม่ให้เกิดปัญหาความขัดแย้งซ้ำขึ้นมาอีก การสร้างความมั่นคง ควรมีการจัดกิจกรรมสร้างความสามัคคีในชุมชน โดยใช้หลักทางพระพุทธศาสนา นำ เช่น การจัดโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 เพื่อให้คนในชุมชนได้นำไปใช้ในชีวิตร สร้างความปลอดภัยให้คนในชุมชนห่างไกลยาเสพติดและอบายมุข พัฒนาอาชีพให้คนในชุมชน มีการจัดตั้งทีมงานทำแผนโครงการ โดยความร่วมมือกับคณะสงฆ์ วัด บ้าน โรงเรียน ชุมชน หน่วยงานราชการ หน่วยงาน เพื่อให้การดำเนินโครงการให้บรรลุเป้าหมายและวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ มีการติดตามการดำเนินงานโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 ควรแต่งตั้งคณะกรรมการ

ติดตามและควบคุมการดำเนินงานโครงการ และการประเมินจบโครงการ มีการจัดทำรายงาน การตรวจสอบเสนอผู้บริหารโครงการ เพื่อนำไปปรับปรุงโครงการในครั้งต่อไป หรือสิ้นสุดและ ปิดโครงการ

ผลการวิจัยเรื่อง “บทบาทพระสงฆ์กับการสร้างความสมานฉันท์ตามโครงการหมู่บ้าน รักษาศีล 5 อำเภอโนนไทย จังหวัดนครราชสีมา” ผู้วิจัยขอเสนอแนะดังนี้

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1) คณะสงฆ์ในระดับอำเภอ ควรมีการกำหนดนโยบายในการส่งเสริมบทบาทพระสงฆ์ กับการสร้างความสมานฉันท์ตามโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 ไปในทิศทางเดียวกัน

2) คณะสงฆ์ในระดับอำเภอ ควรมีการจัดการอบรมความรู้ความเข้าใจให้กับพระสงฆ์ เพื่อเป็นส่งเสริมบทบาทพระสงฆ์กับการสร้างความสมานฉันท์ตามโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 และสร้างความศรัทธาที่มีต่อพระพุทธศาสนา

3) รัฐ และหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องกับโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 ควรให้ความสำคัญกับการนํานโยบายหมู่บ้านรักษาศีล 5 ไปสู่การปฏิบัติ และร่วมขับเคลื่อนโครงการ อย่างจริงจัง

4) บุคลากรความร่วมมือกับทุกภาคส่วน รวมถึงมีการจัดกิจกรรมที่เป็นการให้ผู้นำ ชุมชน ประชาชน ทั่วไป และรวมถึงเยาวชนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วม เพื่อสร้างความเข้มแข็ง ให้กับชุมชนของตนเองอย่างยั่งยืน

2. ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1) เปิดโอกาสให้ประชาชนในชุมชนเข้ามาเสนอปัญหาต่าง ๆ พร้อมกับแก้ไขปัญหาร่วมกับคณะกรรมการบริหารโครงการ ก่อนที่จะทำโครงการหรือทำกิจกรรมต่าง ๆ จะต้อง ประชาสัมพันธ์ข่าวสารให้ประชาชนได้รับทราบ มีการออกประชาคมเพื่อรับฟังปัญหาอุปสรรค และข้อเสนอแนะของประชาชน เพื่อบรรจุเป็นแผนพัฒนาชุมชน

2) ควรแต่งตั้งผู้นำทางธรรมชาติ หรือผู้นำจิตวิญญาณ เช่น เจ้าอาวาสวัด พระภิกษุ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ปราชญ์ชาวบ้าน ภูมิปัญญาท้องถิ่น คณะกรรมการหมู่บ้าน มาเป็นแกนนำ และเป็นต้นแบบในการปฏิบัติตามหลักของศีล 5 และเปิดโอกาสให้ประชาชน มีส่วนร่วมในการ เข้าร่วมดำเนินงานภายใต้โครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 ในชุมชนของตนเอง

3) ผู้บริหารโครงการหรือหน่วยงานที่รับผิดชอบ ควรสร้างแรงจูงใจให้ประชาชนเข้ามามี ส่วนร่วมในการขับเคลื่อนโครงการ เช่น งบประมาณ ค่าตอบแทน หรือเบี้ยประชุม สิ่งของ

รางวัล หรือการเชิดชูเกียรติประชาชน ที่เสียสละเพื่อส่วนรวม มีนโยบายจัดพื้นที่พักผ่อน มุมศึกษารรณะ ให้ประชาชนในหมู่บ้าน

4) แต่งตั้งกรรมการติดตามการดำเนินงาน ของคณะกรรมการบริหารโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 การจัดเวทีประชาคม ให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการตรวจสอบการดำเนินงานของคณะกรรมการ และได้จัดทำป้ายประชาสัมพันธ์ข่าวสารในหมู่บ้าน

3. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

1) ควรศึกษาบทบาทพระสงฆ์กับการสร้างความสมานฉันท์ตามโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 ในเขตการปกครองคณะสงฆ์อื่น

2) ควรศึกษาว่าปัจจัยใดบ้าง ที่ทำให้ประชาชนในชุมชนไม่เข้าร่วมประชุม หรือไม่เข้าร่วมกิจกรรม เพื่อนำปัจจัยที่เกิดขึ้น มาแก้ไขปรับปรุง เพื่อให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนโครงการให้มากขึ้น

3) ควรศึกษาเรื่องคุณภาพชีวิตของประชาชนหมู่บ้านรักษาศีล 5 โดยเปลี่ยนขนาดพื้นที่ในการศึกษาวิจัยให้กว้าง และขนาดใหญ่ขึ้น อาจเป็นระดับจังหวัด ระดับประเทศ หรือเป็นหน่วยงาน อื่นๆ ทั้งภาครัฐและเอกชน

4) ควรศึกษาปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อบทบาทพระสงฆ์กับการสร้างความสมานฉันท์ตามโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 รวมถึงปัญหา อุปสรรค ข้อเสนอแนะ ที่ส่งผลกระทบต่อความศรัทธาของพุทธศาสนิกชนทั่วไป

เอกสารอ้างอิง

ชาญชัย ฮวดศรี. (2555). บทบาทพระสงฆ์ในการส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรมในชุมชนเขตปกครองคณะสงฆ์ภาค 9. วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์, 1 (3), 85.

พระครูวิสุทธิธรคุณ (วิชิต วิชิโต). (2554). บทบาทพระสงฆ์ที่มีต่อการสอนคุณธรรมจริยธรรมในโรงเรียน มัธยมศึกษาตอนปลายในอำเภอบางแพ จังหวัดราชบุรี. ใน วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระครูสันติวิจิตรกิจ วิโมกข์. (2560). แนวทางการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนในการขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 เพื่อชุมชนสันติสุข: กรณีศึกษาชุมชนบ้านโนนดุม จังหวัดกำแพงเพชร. วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร, 5(ฉบับพิเศษ).

- พระเทพสิงหราชจารย์ โสภณ โสภโณ (ยอดคำปา). (2561). การพัฒนากลไกการขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 ของคณะสงฆ์จังหวัดเชียงใหม่. ใน ดุษฎีนิพนธ์พุทธศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระธรรมปริยัติโสภณ วรวิทย์ คงคปญโญ. (2548). การคณะสงฆ์และการพระศาสนา. กาญจนบุรี: สำนักพิมพ์ธรรมเมธี-สหายพัฒนาการพิมพ์.
- พระใบฎีกาไพศาล กมพุสิริ. (2556). บทบาทพระสงฆ์ที่มีต่อการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของเยาวชน ในจังหวัดนครปฐม. ใน วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระมหากฤษฎา กิตติโสภโณ (แซ่หลี่). (2558). การสร้างความปรองดองสมานฉันท์ ด้วยการขับเคลื่อน โครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 จังหวัดพระนครศรีอยุธยา. ใน รายงานวิจัย. สถาบันพุทธศาสตร์. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระมหาพงษ์ศักดิ์ รตนญาโณ (ทองละมุล). (2561). การบริหารจัดการโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 ของคณะสงฆ์ อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี. ใน สารนิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระมหาโยธิน โยธิโก. (2560). บทบาทพระสงฆ์ไทยในการส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. วารสารวิชาการธรรมทรรศน์, 17(3), 27-28.
- พระสมุห์นพดล จิรสีโล (เจริญผล). (2561). แนวทางการพัฒนาโครงการรักษาศีล 5 ที่ดำเนินการโดยโรงเรียนมัธยมศึกษา อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี. ใน สารนิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- สำนักงานเจ้าคณะอำเภอโนนไทย. (2566). บัญชีสำรวจ พระภิกษุ สามเณร ศิษย์ และวัดประจำปี พ.ศ.2566. นครราชสีมา: สำนักงานเจ้าคณะอำเภอโนนไทย.
- สิน พันธุ์พินิจ. (2557). เทคนิคการวิจัยทางสังคมศาสตร์. กรุงเทพมหานคร: บริษัทจูนพัลลิกซ์ จำกัด.
- อมรรัตน์ เอี่ยมสะอาด และคณะ. (2566). ความขัดแย้งในสังคมไทย. (อินเทอร์เน็ต). เรียกใช้เมื่อ 1 กุมภาพันธ์ 2566 จาก <http://thaidiffarant.blogspot.com>
- Yamane, T. (1973). Statistics an introduction analysis. New York: Harper & Row.